Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: o dată 14 fil., a dóua óră 12 fil., a treia óră 10 fil., şi de fiesce care publicaţiune timbru de 60 fil.

Tot ce privesce fóea, să se adreseze la »Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii« în Blaş.

Anul X. Blaş 30 Iuniŭ 1900. Numĕrul 26.

Invitare de abonament.

Cu 1-a Iuliŭ a. c. invităm la abonament noŭ, rugându-ne a ne trimite cât mai fără amînare preţul de prenumeraţiune, pentru ca să nu se facă întrerumpere în spedarea foii.

Preţurile rĕmân cele vechi, arĕtate în fruntea foii.

Tot o dată rugăm pe P. T. domni abonenţi cari sînt în restanţă cu abonamentul, să binevoiéscă a grăbi cu trimiterea acestuia, pentru ca să ne putem face şi noi datoria faţă cu tipărirea şi edarea foii.

Administraţiunea.

Tendinţe perverse.

(Z.) Esercitiul limbei nóstre, desvoltarea nóstră naţională şi culturală este asigurată prin legi fundamentale, garanţionale ale ţerii.

Urméză deci prea natural, că tóte tendinţele, tóte manifestaţiunile nóstre cari în mod legal şi firesc tind la desvoltarea limbei, la asigurarea fiinţei nóstre românesci şi la întărirea culturei nóstre naţionale nu numai că sînt legale, dar trebue să stea sub paza şi ocrotirea binevoitóre a puterii de stat de o potrivă cu tendinţele şi manifestaţiunile de aceea-şi natură a elementului magiar din ţéră.

Zi de zi avem înse prilej să constatăm cu adâncă durere şi amărăciune, că nu s'aŭ adus legile, ca să se ţină ci ca să fim amăgiţi, şi că nu să face mĕsură dréptă pentru noi şi în bine şi în rĕŭ.

Nesfârşit este numĕrul neîndreptăţirilor ce îndurăm. Ne lipsesce şi timpul şi prilejul, ba chiar şi voia ca tóte să le enarăm. — Vedem prea bine, că timpul tînguirilor a trecut!

Prea făţişă, prea isbitóre este înse lovitura ce trei fii ai némului românesc aŭ primit de la ocârmuitorii ţĕrii. singur pentru că sînt români, prea plin este sufletul nostru cu amărăciune şi nu putem fără amintire să lăsăm durerea ce simţim şi fără înfierare neîndreptăţirea ce resimţim.

Ce s'a întîmplat?

Un procuror uitat de sine, cu ocasiunea unui proces de natură pur juridică-penală, atacă şi ponegresce într'un mod ne mai pomenit de temerar memoria celui mai curat şi slăvit eroŭ românesc. În mijlocul generalei şi înălţătórei mişcări urmate acestei temerare vătĕmări a demnităţii şi consciinţei nóstre naţionale. trei tineri români universitari, îndemnaţi de sfîntul foc al iubirii de ném şi de admiraţia tradiţiunilor naţionale. urmaţi de consimţĕmîntul întregului popor român, aŭ cinstit memoria eroului vĕtămat cu o cunună, ce aŭ depus în mod solemn pe mormîntul nemuritorului eroŭ.

Şi guvernul „împăciuitor" ce a făcut? A pedepsit dóră pe procurorul neom? Nu! A dat póte satisfacţie celor 3 milióne români, cetăţeni ai patriei, vĕtămaţi în cele mai sfinte sentimente ale lor? Nu! Tóte aceste nu le-a făcut pe cum trebuia să le facă, ci a pedepsit pe cei trei bravi tineri români cu cea mai aspră pedépsă ce unui student i-se póte da.

Îmi daŭ tótă silinţa, ca să tractez acest incident calm, cu sânge rece, considerând acésta nedréptă făptuire din tóte punctele de vedere, cu cât mai mult mĕ ocup înse de ea, cu atât mai nedréptă, mai draconică şi rĕsbunătóre o vĕd.

Étă de ce?

Depunĕnd osindiţii tineri români cununa pe mormîntul nemuritoriului Iancu, momentan aŭ fost chemaţi la judele învestigător. Aŭ fost ascultaţi şi maltractaţi în mai multe rĕnduri şi pe urmă duşi înaintea barierei judecătoriei din Baia-de-Cris şi osĕndiţi. Ministrul pe *basa acusei penale* a întrodus însuşi cercetare disciplinară contra lor, şi cu grabă febrilă a adus — pornind bine însemnat din actele judecătoriei penale-sdrobitóre — sentinţă în contra lor.

Ce se întîmplă înse?

Feuilleton.

De ducă.

— *Icóne.* —

. . . A sunat
Gornistul de plecare.
Coşbuc.

Érăşi sînt pline de lume uliţele Blaşului.

Părinţii aŭ venit să-şi ducă copiii acasă; anul şcolar e sfîrşit.

Şi dóuĕ luni de zile stradele vor fi pustii, dóuĕ luni de zile catedrala nu va mai fi plină.

Se risipesc — cum paserile călĕtóre se risipesc tómna. Se duc acasă. să mai rĕsufle, să-şi iea nóuĕ puteri. ca după dóuĕ luni, să începa érăşi da capo.

Şi cu ei se duce căldura şi poesia şi tinereţa . . .

Aŭ început copilele din internat.

Rîndunicele acestea deja de Duminecă nu mai ciripesc pe la noi. Le vedeai pe stradă fericite de a se putea plimba în liber şi de aveai vre-o afacere grabnică trecĕnd pe lângă uşa internatului. audiai cum se sărută prietinile cele bune:

— Servus draga. Sa-mi scrii . . .

— Scriŭ. scriŭ. Servus. drăguţă.

Şi ici colo. cu tótă bucuria ce le stăpânia. vedeai strălucind câte o lacrimă.

O fericite, de mii de ori fericite lacrime de bacfiş!

*

În catedrală.

Acordurile sfintelor cântări ating tremurătóre boltiturile: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeŭ" . . .

Laudă şi închinare se aduce Stăpânului lumii, că ne-a învrednicit să terminăm încă un an de muncă. Ici-colo vedi şi câte un străin — părinţi de ai copiilor — cum abia stăpânindu-şi emoţia privesce la mulţimea tinerilor din catedrală. În vălmăşagul capetelor tinere el deosebesce unul mai cunoscut. mai iubit de cât tóte: Copilul lui. Şi când îl vede cu un paş mai aprópe de ţintă. inima i-se înduioşéză. şi alăturea de vócele tinere, murmură şi el cuvintele de mulţămită şi laudă:

„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeŭ" . .

*

Înaintea gimnasului e lume.

Studenţii ies cu testimónele în busunar, ici colo vedi câte un premiat cu faţa triumfătóre. În deosebi unul din prima gimnasială mĕ atrage. N'am vĕzut nici când o espresiune mai fericită. Când gloriosul Caesar a scris Romei „veni, vidi, vici!", n'a putut avea o espresie mai triumfătóre. Şi î-mi vine aşa o dragoste şi o milă.

Mi-e drag băiatul, când îl vĕd cu ce zor îşi începe drumul spre lumină — şi mi-e milă de el, când me gândesc. că nu şcie bietul, cât de lung şi de obositor e acest drum al luminii.

Nu şcie, că de ar şci. ar arunca cărţile, să nu le mai vadă . . .

*

— Unde mergi, măi copile?

— Acasă!

Ştiam eŭ că acasă merge, dar voiam să aud cuvîntul din gura lui, cu accentul acela de negrăită fericire copilărĕscă.

Acasă!

În cuvîntul ăsta se cuprinde un poem întreg: cea mai frumósă pagină din viĕţă. Acasă cerul e mai senin, ómenii sînt mai buni, lumea e mai alt cum. Acasă e légănul

Tribunalul din Deva, ca for apelatoric la propunerea însuşi a procurorului nimicesce întréga procedură a judecătoriei din Baia de Criş împreună cu sentinţa adusă şi prin acésta eo ipso declară de nebasată şi greşită acusa de până acum, investigarea şi întregul demers al afacerei. Va să zică cel mai competent for a nimicit basa pe care ministrul a adus judecata sa din cale a fară aspră şi pripită.

E evident deci, că din punct de vedere iuridic şi disciplinar sentinţa adusă de ministru este nu numai înjustă, ci chiar absurdă.

Din punct de vedere politic înse este nu numai absurdă ci şi ilegală.

Naţionalitatea nóstră este asigurată prin legi fundamentale pe cum mai înainte am accentuat, deci asigurate trebue să fie şi asigurate sînt prin acela-şi legi tóte însuşirile, tóte părţile constitutive ale naţionalităţii nóstre.

Ce formézä naţionalitatea? Comunitatea limbei, a sentimentelor a tradiţiunilor, identitatea pornirilor, aspiraţiunilor şi a modului de gândire.

Asigurată fiind naţionalitatea nóstră asigurate trebue să fie şi asigurate sînt: limba nóstră maternă, întregitatea sentimentelor şi *sfinţenia tradiţiunilor* nóstre.

Urmézá deci prea firesc, că cel ce vatĕmă tradiţiunile nóstre de pedépsă e vrednic înaintea legii, şi cel ce apĕră tradiţiunile nóstre de laudă înaintea ómenilor de bine.

Pedepsit trebuia deci acel procuror, care din loc oficios a vătemat naţionalitatea nóstră, vătĕmând tradiţiunile şi sentimentele nóstre şi distinşi trebuia să fie prin generala şi neconturbata recunoscinţă acei trei tineri români, cari satisfacţiă aŭ cerut şi dat mithicului eroŭ al tradiţiunilor nóstre naţionale.

Dar dl Ministru alt fel s'a gândit şi alt fel a făptuit şi triste vor fi urmările făptuirei sale.

Bine să fim înţeleşi.

Basa fiesce cărei comunităţi este simţul de demnitate şi tăria morală a membrilor ei; basa fiesce cărui stat de drept este încrederea în legi, şi în esecutarea lor şi echitatea ocârmuitorilor ţĕrii.

Sentinţa adusă din partea dlui Ministru arată peste ori ce îndoiélă, că nu doresce cultivarea demnităţii în inimile fiilor români ai patriei nóstre, căci pedepsesce pe aceia, cari să revóltă în contra atentatului sevârşit direct în contra demnităţii nóstre naţionale; ne dovedesce că nu doresce întărirea simţului moral, căci urmăresce cu aspre mijlóce pe aceia cari ţin a apĕra integritatea internului lor atăcat cu nespusă vehemenţă; ne arată, că nu are de gând a întări în noi încrederea în legi, căci însuşi le disconsideră şi că nu ţine la echitatea ocârmuitorilor ţĕrii căci până când la cetăţenii magiar li-se daŭ din visteria statului şi cu mijlóce publice, procurate şi din sudorile nóstre imense ajutóre pentru preamărirea eroilor lor de ori ce provenienţă, calibru şi caractĕr, până atunci pe noi Românii ne pedepsesce şi atunci, când modest — prea modest şi în mod legal, sĕrbătorim pe cel mai curat, cel mai nobil şi leal i chiar şi de inimicii nostrii recunoscut eroŭ!

Mult ar trebui să ne mirăm vĕdênd perversitatea acestora, dacă nu am cunósce din nenumĕrate şi triste esperinţele *sistemul,* căreia avem să atribuim acésta nóuă nedreptate, acésta nóuă oprimare.

Judecata adusă celor trei tineri români este fĕtul monstruos al sistemului actual de guvernare, săturat de tendenţe perverse, şi ea este eclatantă dovadă a ridicolului principiŭ de guvernare, ce culminézä în esclusivismul de rassă.

Ne dóre, dar nu surprinde; ne umple de nóuĕ ingrijiri, dar nu ne descurăjază acest sistem.

Credem neclintit în ordinea ethică a lumei, şi până când noi dreptate, ei volnicie, noi libertate ei sclăvie, noi libertate naţională, ei oprimare voesc, nu ne îndoim un moment că biruitori vom fi.

Insultarea crucii. — Spuneam încă la început, că nu avem multă nădejde, că ministrul de culte să dea creştinilor satisfacţie pentru insulta adusă crucei de pe emblema ţării.

Şi bine spuneam.

Pe semne e un lucru prea *neînsemnat* crucea, ca dl ministru de culte să-şi sfarme capul cu atari nimicuri. Dacă era vorbă de ceva „agitaţie naţională“ ştim de sigur, că s'ar fi aflat vinovaţi cu dróia, dar fiind vorbă *numai* de cruce — la ce să se facă atâta sfară în ţară? . . . .

Satisfacţie nu s'a dat, şi cei ce şi-aŭ bătut joc de cruce până acum, vor cerca prilej, să o batjocorésca şi de aci înainte.

Pot să o batjocurésca, căci dór trăim în ţară creştină, al cărei cap încoronat pórtă epitetul de „apostolic“ . . .

Căsatoria moştenitorului de tron. — După tragicul sfîrşit al fostului moştenitor de tron Rudolf, presumptivul erede al tronului glorios al Habsburgilor a rĕmas să fie archiducele Franciscu Ferdinand.

Aci înse s'a ivit o nóuă pedecă. Archiducele nu vrea să abzică cu nici un preţ de căsătoria sa cu contesa Chotek. Faima acésta aşa de multe ori publicată prin ziare, a fost mereŭ desminţită, de şi eraŭ unii, cari o

---

celor dintĕi visuri, celor mai dulci şi mai curate emoţii.

Şi vine apoi spoiéla civilisaţiei şi ilusie de ilusie ne cere, ilusie de ilusie ne omóră — şi se spulberă visul nevinovăţiei ca şi când n'a fi fost . . .

*

La staţie.

În vălmăşagul calĕtorilor vedi feţe tinere si inteligente. Desagii şi cuferile — catrafusele — sînt postate pe peron. Prin câte un unghet retras, vedi câte un „minorum gentium“ cum se uită cu grige în tóte părţile, apoi scóte din busunar o „jenige“ şi o aprinde.

Ce fericire să fumezi o „jenige“, când sensaţia plăcerii oprite întrece pe ceea a nicotinului . . .

Uruitul trenului s'aude deja. Sună signalul. O mişcare mai vie în mulţime, şi îi vĕd cum se aşadă în cupee, îmbulzindu-se şi împingĕndu-se neastimpĕraţi. Şi abia urcaţi, se îngrămădesc la geam, chipie şi pălării şi batiste flutură în vînt. —

— Servus! Servus! De pe peron rĕspund colegii rĕmaşi — Servu-u-u-s!

Şi în cele dintâiŭ cadenţe ale locomotivei care porneşce, îi aud cum cântă:

Eŭ mĕ duc, Blaşul rĕmâne . . .

*

Privesc în urma trenului şi îmi gândesc câte speranţe câte bucurii duce el.

Şi me transpun érăş în mijlocul lor, le aud par'că glumele şi chiotele şi îi vĕd pe cei mai mărişori cu câtă siguranţă aŭ să „sufle“ la Teiuş un păhar de bere . . .

Şi în atmosfera aceea de bucurie, de o dată mĕ pomenesc serios şi trist. În un colţ al cupeului, par-că vĕd o faţă posomorită. Nu ride şi nu glumeşce şi nu fumézä. Ochii aŭ o espresie de témă nehotărită . . . sînt tulburi . . . se gândeşce la ostenelele şi la speranţele tată-sĕŭ, cari tóte se vor spulbera, când îi va arĕta testimoniŭ. Buzele îi tremură şi ochiul stîng i-se bate cu putere. Aude cum camărazii lui vorbesc sgomotoşi, croind planuri şi viitoruri. Şi nu înţelege cuvintele lor, numai la inimă simte o greutate, care îi opreşce respirarea. Şi, ca să nu îi vadă cei alalaţi se întórce cătră geam, îşi ascunde faţa în palme şi plânge . . .

Vae victis!

Simin.

Mama.

de Minna Canth.

Undele Paijentului spre Assea se scăldа în umbra brădetului secular. Atâta maestate în aceşti arbori mari şi pururea verdi. Rădăcinile lor străbat afund în sînul rece al pămîntului, ér vîrfurile lor îşi rup cale spre ceriul vineţiŭ. Se pare că vreaŭ să amintéscă ómenilor de calea lor din acéstă lume a miseriilor spre seninătatea pacinică a sferilor cereşti. Când vîntul, fiul pribeag al lumei, tulbură pacea şi liniştea pădurii, în sînul ei din freamĕtul frunzelor tinere şi vorbăreţe se nasc şópte tainice şi brazii fără vers, atunci încep a povesti. Ei spun ce aŭ vĕdut cu ani înainte de acésta, ce le-a povestit şi valurile lacului. Ascultaţi numai! glasul lor e sinistru, vuetul ramurilor e un amestec al ţipetului de mórte cu chiotele vesele de nuntaşi, freamĕtul fruzelor de nădejdi apuse şi credinţe reînviate. Ascultaţi numai ce povestesc!

* *

Era o zi de tómnă. Lacul clocotea furios sub sbiciuirile vîntului. Aşa de gróznic lărmuia cotitura lacului unde se înfundaŭ şi valurile şi vîntul. Stîncile, ce-şi scuturaŭ cóma de spuma undelor năprasnice, se păreaŭ mórtea cu cósa în mână, ce-şi aştéptă jertfa. Pe ceriul atât de blând şi plăcut altă dată norii se frămîntaŭ şi une ori se desprindeaŭ cu atâta cutezanţă că înlemneai de témă că li să prăbuşesc pe cap. Natura întreagă era la banchetul morţii, singur luntrea de pe valurile lacului se părea că vrea să se departe de acest banchet. O luntre era jocul valurilor şi în mijlocul ei o femee palidă de groza morţii, îşi stringea la pept copilul înfăşiat. La cârmă bărbatul pleoscăia valurile cu singura lopată ce-i mai rĕmase. Cu ochii sticliţi privea ţĕrmurul depărtat . . . . „La mal scóte-ne Dómne! Îndurăte spre noi Dumnezeule stăpânitor al apelor şi vînturilor.“ Un val se ridică în urma luntrei, o ajunge, după el al doilea, aici e şi al treilea, ce îngrópă şi luntre şi ómeni. Un singur ţipet şi-a făcut cale prin vuetul valurilor, vîrtejul cărora a înghiţit pe cârmaciul soţ şi tată. Dar acelaşi val ce a îngropat pe cârmaciŭ a scos la ţĕrmure pe mamă şi fiŭ. Cu la-

susţineaŭ cu tărie. Acum în urmă foile din Viena anunţă, că în 28 Iunie n. Archiducele va face jurămîntul solemn în Burg, prin care renunţă la dreptul moştenirii tronului pentru succesorii sĕĭ din căsătoria cu contesa Chotek. În chipul acesta Franc. Ferdinand ocupă şi tronul şi nici nu abzice de contesa, care e de nascere boemă şi a fost născută la 1868 în Stutgart, unde tatăl sĕŭ era trimis Austro-ungar.

Maestatea Sa şi-a dat deja de mult învoirea la căsătoria acésta, care se va şi întîmpla în anul acesta.

În era dreptăţiĭ. — Cetitorilor nostri li e cunoscut resensul ce a produs în cercurile tinerimeĭ universitare prigonirea celor treĭ tinerĭ, carĭ aŭ depus o cunună pe mormîntul marelui eroŭ de la Ţebea. Ministrul de culte a ţinut să înfrice tinerimea, credînd, că în chipul acesta va puté omorî în ea orĭ sentiment naţional. Şi acum în prejma noului proces de la Deva, a dat probe netăgăduite de fericita eră a dreptăţiĭ, de care se bucură Românii în acéstă ţară. Studentul în drept *George Novacovicĭ* a fost eliminat de la tóte şcólele superióre din Ungaria, cu adausul, că orĭ ce diplomă câştigată în străinătate e nevalidă în Ungaria, saŭ cu alte cuvinte îl esiléză din patrie, căcĭ ce alt sens póte să aivă acéstă aspră sentinţă? Tot dl ministru a eliminat de la universitatea din Cluş, cu perderea ultimului semestru, pe ştudenţiĭ: *Cor. Steer, Ioan Scurtu, Ioan Moga, jurişti, şi Leonida Domide,* medicinist. Bagsamă dl Wlassics a voit să spună tribunalului de la Deva, cum are să judece, pentru ca judecata adusă, să fie pe placul sĕŭ.

Despre procesul ţinut în 27 Iunie n. la Deva „Tribuna“ publică următorul raport telegrafic.

Procesul contra tinerilor Scurtu, Novacovicĭ şi Steer, pentru încununarea mormîntuluĭ luĭ Iancu, s'a început azĭ la tribunal la órele 8. Present fórte mult public, Românĭ şi străinĭ; multe dame din Deva, Orăştie etc. E de faţă: o deputaţie a Moţilor din Vidra; nepotul luĭ Iancu, deputaţia tinerilor universitarĭ din Cluş şi Pesta, preoţime, numĕros popor.

Pertractarea a fost scurtă. Procurorul cere nimicirea întregului proces şi intentarea unuĭ noŭ proces de agitaţie, contra luĭ Scurtu şi Novacovicĭ pentru discursurile rostite în Ţebea.

Tribunalul decide nimicirea proceduriĭ de până acum şi transpune actele judeluĭ instructor pentru noul proces. Cununa rĕmâne confiscată, pe lângă tóte protestările apĕrătorilor. S'aŭ făcut frumóse manifestaţiĭ din partea damelor şi Moţilor. Plóie de florĭ; s'aŭ ţinut discursurĭ şi s'a intonat „Deşteaptă-te Române“.

În chestia naţională. — Aşa de schimbătóre e lumea acésta şi aşa de neaşteptate lucrurĭ aduce ziua de mâne, cât adese în nóua transformare nu maĭ recunóscem vechile lucrurĭ şi maĭ ales persónele de ierĭ.

Cine şi-ar fi gândit o dată, ca Tisza, faimosul sdobitor de o dată îşĭ va întórce mantaua şi din renumita clică tiszaistă va face o grupare politică, care va lucra pentru împăcarea naţionalităţilor atât de urgisite o dată?

Semnalul acesteĭ schimbărĭ de atitudine, a fost dat cu ocasia instalăriĭ episcopuluĭ Goldiş. Atuncĭ zingătul păharelor de şampanie ţine acordul cuvintelor de împăcare, pe carĭ Tisza fiul le adresa ultraiştilor românĭ.

Încă nu e limpeḑită în de ajuns situaţia. Şi nu se scie încă, ce a îndemnat pe fraţiĭ de la Arad, să se entusiasmeze aşa mult de vorbirea oratoruluĭ magiar: şampania, cuvintele dulcĭ, orĭ prospectele unuĭ viitor maĭ fericit. Atâta e fapt, că casul acesta a surprins mult pe toţĭ Româniĭ de pretutindenĭ.

Azĭ Tisza Pista, a ţinut un noŭ discurs, la Orade, cercul electoral al mareluĭ ganef, şi Vicariul Mangra, a ţinut să ieie şi el parte la aceea adunare, zice-se în urma posiţiĭ însemnate ce ocupă acum.

Ce a zis în general dl Tisza fiul? A combătut înăsprirea din cale a fară a raporturilor dintre naţiunea magiară şi naţionalităţĭ şi în acelaşĭ timp a spus cu fală, că a sprijinit la vremea sa guvernul Bánffy.

Nu sciŭ dacă póte cineva să maĭ afle ceva nădejde de împăcare în aceste declaraţiĭ. Fiul aceluia care a persecutat o dată atât de mult naţionalităţile, care acum laudă guvernul luĭ Bánffy, nu póte trece în ochiĭ nicĭ unuĭ român cu minte de un promotor a împăcăriĭ cu magiariĭ. Nu e de lipsă credem, să facem şi noĭ elogiĭ guvernuluĭ Bánffy, cunoscut fiind tuturor sistemul cu care a voit să guverneze. Satrapul de la Solnoc-Doboca, care nu ţiné în samă nicĭ o lege, ci numaĭ forţa, ajuns la guvern ast fel a voit să ocârmuiéscă. Şi Tisza îl laudă şi o samă din Românĭ speră în un viitor maĭ bun!

În definitiv tótă dreptatea o are „Egyetértés“ când amintind de vorbirea de la Orade îl declară pe Tisza de nesincer, de un om, care a voit să-şĭ facă reclam.

Întrigile „magiarilor“ gr. catolicĭ. — Rînd pe rînd sperăm să iésă la lumină tóte întrigile ce se fac de magiariĭ gr. cat. pentru dobîndirea liturgieĭ magiare. Încetul cu încetul se va dovedi, că ceĭ puşĭ în fruntea acesteĭ mişcărĭ de o aşa mare însĕmnătate politică ce eĭ înşişĭ iĭ atribue, — numaĭ de dragul mântuiriĭ sufletelor nu s'aŭ sdrobit, cât maĭ mult de dorul magiarisăriĭ uneĭ însemnate părţĭ a locuitorilor din acéstă patrie. Ca dovadă la acésta ne servesc următórele:

„B. Hirlap“ în nrl sĕŭ de la 26 crt. sub titlul „Rusia şi liturgia magiară“ comentéză un articlu apărut în ziarul rusesc

---

crimile ochilor îĭ spăla faţa învineţită, prin focul sărutărilor voia să tórne viaţă în buzele rĕcite. „Dumnezeule stăpânitorul ceriurilor, îndurate de fiul meŭ, aibĭ milă şi nu-l lăsa să adórmă cu suflet păgân. E în cale spre reînvierea apeĭ tale, spre focul miruluĭ tĕŭ. Stăpâne îndurăte şi fă să móră cu suflet creştin.“ Ceriul a ascultat ruga mameĭ îndurerate. Buzele rĕcite şi faţa vineţită încep a să colora, sub forma căldurii se arată viaţă. Deschisuşi-aŭ ochiĭ carĭ nu aveaŭ să-şĭ maĭ vadă pe al lor părinte.

* * *

Aŭ trecut 20 de anĭ de când mama şi fiul botezat s'aŭ întors cu luntrea pe apele Paijentuluĭ la casa fără stăpîn. Acum nu era zi de tómnă, ci o sară blândă de vară frumósă. Frumos luceşte, colo între stele, luna, stăpîna nopţiĭ, a lene i-se resfrîng razele pe undele liniscite ale Paijentuluĭ.

Spre Ristizella plutesc nuntaşiĭ veselĭ. În frunte luntrea mirilor, maĭ mare şi maĭ înpodobită de cât a tuturor cu ramurĭ de mestécăn şi florĭ de vară. Cântece de dragoste şi fericire se amestecă cu sunetul lopeţilor. Singur luntrea mirilor înaintéză fără cântece şi chiote. Cu ochĭ calḑĭ îşĭ priveste mirele voinic mireasa crescută în freamĕtul pădureĭ şi scaldată în spuma Paijentuluĭ. „O scumpă şi singura mea viaţă“, şoptea mirele în spasmele estasuluĭ „Dragostea inimiĭ mele, Dumnezeŭ te aduce în casa mea în noul tĕŭ locaş. Binecuvîntă fiĭ tu şi dragostea ta!“

Femeia norduluĭ cu sfială îşĭ plécă ochiĭ, de zimbetul fericireĭ i se roşise obrazi albĭ. În faţa mirilor şedea mama, aceiaşĭ mamă de acum 20 anĭ. Privirea, perdută în visele amintireĭ la feciorul întreg, mare şi sănătos, stăpînul fericireĭ şi-a comorilor tinereşti. Spre rugăciune îşĭ împreună mânile, la ceriŭ se înaltă rugările minţiĭ, privirile învĕluie chipul mirilor. Realitatea din noŭ apare, se vede singură şi uitată de ceĭ ce ţĕs vecinica poveste a dragosteĭ fericite dar invidia nu află loc în inima mameĭ.

* * *

Aŭ trecut anĭ la mijloc, şi aceeaşĭ luntre mare, o întîlnim din noŭ pe apele laculuĭ Paijente. Tăcuţĭ sînt vîşlaşiĭ fără florĭ şi cununĭ e luntrea, în mijlocul căreia stă sicriul cernit, şi lângă el o singură femee. Prin văile încreţiturilor alunecaŭ lacrimile dureriĭ, picurĭ marĭ şi rarĭ se opreaŭ pe valul argintiŭ al sicriuluĭ. Bĕtrîna mamă îşĭ plânge bucuria şi nădejdea vieţiĭ, sprijinul zilelor de năcaz. — „Dumnezeule de ce î-aĭ rupt aşa curĕnd firul vieţiĭ, peste amiaza vieţiĭ de ce nu l'aĭ lăsat să treacă. De eştĭ Dumnezeul iubireĭ şi îndurăriĭ, în faptele tale de ce atâta rĕŭ?!“ Privirile desnăjduite nu maĭ cercaŭ spre ceriul duşman, rătăceaŭ fără ţintă în depărtarea câmpiilor tomnatice. De sub genele căruṇte curgeaŭ mereŭ lacrimile făcĕnd lac pe faţa micuţuluĭ din braţe. De plóia lacrimilor ferbinţĭ s'a trezit micul adormit, bunica nicĭ nu l-ar fi băgat în samă dacă mânuţele scóse din faşie nu le-ar fi ridicat în sus, ca şi cum ar vrea să arete spre ceriŭ. Mânuţele miculuĭ orfan aŭ deşteptat'o din visul dureriĭ păgâne, spre ceriŭ şi copilul îşĭ pĕrîndă privirile — din noŭ se aprinde credinţa şi desnădejdea în inima-ĭ sdrobită. Cu drag îşĭ leagănă nepotul pe braţe.

— „Comóra inimeĭ mele, tu aĭ arĕtat buniceĭ pĕcătóse ţinta vieţiĭ. Spre ceriŭ areţĭ? Da! acolo unde singur încetéză lupta şi năcazul, acolo e patria nóstră, acolo e bunicul, acolo călătoresce şi tatăl tĕŭ. Înaintea Domnuluĭ te duc, prin apa şi dorul spirituluĭ sfînt să ajungĭ moşnean ceriurilor, şi eŭ nefericita am murmurat în potriva celuĭ de sus, că tatăluĭ tĕŭ î-aŭ deschis deja porţile fericireĭ pentru care toţĭ ne pregătim. O! eŭ nesocotita!“

O adiere blândă alintă frunzele pădureĭ îngălbinite.

Se pare că în murmurul pădureĭ vrea să pórte peste văĭ, câmpiĭ şi dealurĭ, rugarea mameĭ îndurerată şi pocăită.

Mărire ţie Dómne, cel ce aĭ schimbat mórtea în viaţă.

L. R.

„Sviet“. Constată adecă, că şi fóia ruséscă e de convingerea nóstră, că Scaunul apostolic, de dragul Rusieĭ a refusat magiarilor liturgia în aceea limbă. În acelaşĭ timp înse magiariĭ gr. cat. nu se vor pierde în marea calvină, ci vor trece la ortodoxie, care e maĭ aprópe de eĭ, de cât calvinismul. Şi spre ilustrare arată, cum o parte a greco-catolicilor din Ungaria, carĭ aŭ emigrat în America, trecênd la ortodoxie, aŭ primit de la Sinodul din Petersburg concesiune pentru introducerea limbeĭ magiare în cultul divin.

„E limpede — continuă B. H. — că aci stăm în faţa uneĭ interesante trăsăturĭ de şach a căreĭ fond politic fără îndoială. nasce în noĭ gândul, că dacă magiariĭ gr. cat. s'ar reîntórce la schismă, se prevede că pilda acésta a lor va fi urmată şi de ruteniĭ din Ungaria şi Galiţia, ceea ce ar avé de urmare împingerea (kitolás) sferiĭ rusescĭ până la Tisa.“

Şi apoĭ termină cu ameninţarea: „E timpul, ca atât guvernul magiar, cât şi ministerul de esterne să îeie posiţie în acéstă cestiune, nu pentru ca să facă din ea cestiune politică, ci pentru ca adevĕratele lipse sufletescĭ, să nu se jertféscă politiceĭ. Şi să o facă acésta, până încă nu-ĭ târziŭ!“

Nu trebue să fie cineva politician de prima forţă, ca să vadă în articlul acesta spiritul comitetuluĭ central al magiarilor gr. cat. Şi e copilăréscă din cale a fară ameninţarea, că magiariĭ gr. cat. să vor întórce la schismă. — şi e neserios gândul, că de frica acesteĭ ameninţărĭ Scaunul apostolic, care nu s'a plecat înaintea consideraţiilor politice, va începe a trĕmura sub presiunea ce i se face şi va reveni asupra hotărîrilor sale anterióre, conlucrând la magiarisarea credincioşilor sĕĭ de aicĭ.

Vorbirea unuĭ principe. — Marele principe de Oldenburg August Frideric, ocupând în zilele trecute tronul tată-sĕŭ, a ţinut o vorbire, care servesce spre lauda luĭ, şi ar face laudă orĭ căruĭ cap încoronat. Étă ce a zis principele despre posiţia sa şi a supuşilor sĕĭ.

— Domnilor! Vreŭ să vĕ fac cunoscut, cum pricep eŭ posiţia mea. Maĭ întâiŭ de tóte mĕ privesc ca stând în serviciul cetăţenilor patrieĭ mele şi Vĕ rog şi pe DVóstră să lucraţĭ cu mine împreună pentru popor. Căcĭ funcţionariĭ sînt pentru public, ér nu întors. Am cea maĭ mare încredere faţă de funcţionariĭ meĭ. Domnilor! vreŭ să vĕ spun îndeosebĭ, că-mĭ place vorba deschisă şi Vĕ rog să vorbiţĭ tot de una cu mine aşa cum gândiţĭ, chiar dacă pentru mine ar fi neplăcut. Apoĭ, că voiŭ lucra tot de una aşa, e altă cestiune. Nu pot să împlinesc dorinţa fie căruia, vreŭ înse ca cel puţin să ascult pe fie care. Funcţionariĭ să trăéscă între public şi apropiându-se de el să-ĭ cunóscă maĭ bine dorinţele. Domnilor! Eŭ în viitor a dese orĭ voiŭ merge prin ţară şi mĕ voiŭ bucura fórte mult, dacă ómeniĭ vor veni la mine. Îmĭ veţĭ puté face bucurie cu vre o flóre saŭ cunună, dar nu doresc să-mĭ faceţĭ primirĭ şi sĕrbătorirĭ deosebite. Asta nu mi se cuvine, nicĭ nu doresc să cheltuiţĭ pentru aşa ceva. Dacă voiŭ primi florĭ, e destulă bucuriă pentru mine.“

Cetind acésta vorbire, ne vine în minte purtarea bruscă a funcţionarilor de la noĭ, păradele de primire şi risipele de banĭ, ce se fac la noĭ din aruncurĭ comunale când călĕtoresce vre un ministru saŭ vre un deputat — şi ne gândim cât de de parte stă civilisaţia din Ungaria, pe lângă cea din Germania.

Revistă politică.

Austria. Căsătoria moştenitoruluĭ de tron, de care facem amintire la alt loc al foiĭ nóstre involvă în sine jurămintul, că pentru soţia sa şi copiĭ sĕĭ renunţă la tóte prerogativele ce le-ar compete ca membriĭ aĭ familieĭ domnitóre.

Jurămintul acesta i'a depus moştenitoruĭ ierĭ. Căsătoria va fi morganatică. Legile ungare nu cunosc ast fel de căsătorie, dar în cele austriace se prevede „matrimonium ad morganaticum“, sub ce se înţĕlege, că soţia de rang inferior soţuluĭ şi copiĭ din acéstă căsătorie sînt eschişĭ de la rangul soţuluĭ, respective al tatăluĭ. Ca urmare a căsătorieĭ morganatice, contesa Chotek nu va fi încoronată, nu va avé nicĭ un rol la curte, ér copiĭ nu vor fi Archiducĭ, ci din timp în timp li se vor da titli după moşiile pe carĭ li-le va dona tatăl lor. Timpul şi locul cununieĭ nu se ştie încă sigur; se zice înse, că actul cununieĭ se va sevîrşi în 4 orĭ 5 Iulie în Reichstadt. Locuinţa nóueĭ părechĭ va fi în Viena, în palatul Belvedere pe Wieden.

Cu privire la dreptul de succesiune la tron Sancţiunea pragmatică în §-iĭ 3 şi 4 aĭ art. I. dispune, că Rege al Ungarieĭ are să fie Domnul încoronat al provinţelor ereditare austriace, conform ordineĭ de primogenitură, ér §-iĭ 5. 6, şi 7 aĭ art. II. enunţând, că drept de moştenire la coróna Ungarieĭ aŭ urmaşiĭ luĭ Carol III. (VI.), Iosif I. şi Leopold I.: dispun necondiţionat, că aceştia trebue să fie din căsătorie legală, de religie rom.-cat. şi Archiducĭ austriacĭ ereditarĭ. Legile de casă ale Habsburgilor înse pretindĕnd de la moştenitorĭ să fie din căsătorie de rang egal, urmaşiĭ Archiduceluĭ Francisc Ferdinand nu vor fi Archiducĭ ereditarĭ, şi ast fel nu vor avé drept de moştenire nicĭ la tronul ungar, de şi dreptul public ungar nu cunóşte căsătorie morganatică şi nicĭ căsătorie de rang egal nu statuéză ca condiţie pentru îndreptăţirea la moştenire.

România. Înmormîntarea mameĭ regeluĭ Carol s'a sĕvîrşit în Joia trecută (22 a l. c.) în Sigmaringen.

Ceremonia s'a efectat în cea maĭ adâncă tăcere. Carul mortuar era urmat de M. S. Regele, de întréga Augustă familie, de suite şi de locuitoriĭ oraşuluĭ. Atât ridicarea cât şi depunerea în biserică a corpuluĭ aŭ fost însoţite de rugăciunĭ făcute de clerul catolic din localitate.

Vinerĭ, 9 Iunie, la órele 8 dimineţa, a avut loc, la biserică, un serviciŭ divin, la care a asistat întréga Augustă familie; apoĭ biserica a rĕmas deschisă până sara, pentru a permite publiculuĭ să defileze pe dinaintea catafalculuĭ.

Atât pe drum, cât şi la Sigmaringen, Regele a primit un fórte mare numĕr de telegrame de condolenţe, între carĭ din partea tuturor Suveranilor din Europa.

Preşedinţa consiliuluĭ de ministri publică următórele:

„M. S. Regele, primind cu ocasia durerósei perderĭ ce a încercat prin încetarea din viaţă a A. S. R. Principeseĭ Mume, Iosefina de Hohenzollern, nenumĕrate dovezĭ de simpatie din partea tuturor autorităţilor eclesiastice, civile şi militare, pe cum şi din partea unuĭ mare numĕr de persóne private, carĭ prin telegrame şi scrisorĭ s'aŭ grăbit a aduce mângâiere inimeĭ Sale întristate, a însărcinat pe d. preşedinte al consiliuluĭ să exprime tuturor cele maĭ viuĭ mulţumirĭ şi a le arĕta cât de nepreţuite sînt pentru El, în aceste momente, sentimentele de iubire şi devotament ce Ţara Î-a manifestat.“

China. Pe cum era de prevĕḑut rĕsboiul a erupt în tótă forma. Admiralul englez Seymour a sosit la Peking, luând sub scutul seŭ pe representanţiĭ puterilor străine. Guvernul chinez a pormis, ca representanţiĭ diplomaticĭ să se depărteze din Peking. Acésta însémnă, că *China a declarat rĕsboiŭ puterilor străine.*

Vasul de rĕsboiŭ englez „Terrible“ a sosit în Sanghaĭ cu o putere armată de 800 soldaţĭ şi alţĭ 200 vênătorĭ, şi a restabilit legătura dintre trupele germane, ruseştĭ şi americane.

Nicĭ chineziĭ nu se lasă înse pe jos. O ştire sosită din Sanghai vestesce, că în jurul Pekinguluĭ se află în lagĕr 360.000 soldaţĭ chinezĭ.

Conflictul e inevitabil.

Se vesteşce chiar, că în apropiere de Tientsin, chineziĭ aŭ întins Ruşilor cursă, ucidĕnd 180 de ruşĭ şi luându-le tunurile şi muniţia. Aŭ căḑut cu acest prilej şi o mulţime de americanĭ.

O nóuă carte iubilară.

Blaş 26 Iunie n.

Am înregistrat în Nrul trecut apariţia şematismuluĭ dieceseĭ de Orade, publicat cu prilejul anuluĭ iubilar, azĭ anunţăm cu bucurie apariţia unuĭ op de o şi maĭ mare valóre. E o scriere din domeniul istorieĭ şi pórtă titula: *„Din istoria Românilor. Episcopul Ioan Inocenţiŭ Klein (1728—1751) de Dr Augustin Bunea, canonic mitropolitan. Anul Domnuluĭ 1900. De la s. Unire 200. Blaş. Tipografia seminariuluĭ archid. gr. cat.“*

Chiar pentru că ţinem să relevăm importanţa de care e vrednică cartea Dluĭ canonic Bunea, şi să remarcăm meritele ce dsa şi-a câştigat prin acésta publicaţie, ne vom ocupa la acest loc de ea, spre a nu fi trecută cu vederea de cetitoriĭ noştri.

Plângerea îndreptăţită ce adese o audim, e că literatura istorică la româniĭ din Transilvania şi Ungaria, nu numaĭ că nu face nicĭ un progres, ci din contră este negligiată aprópe cu totul.

Mulţi înse dintre cei ce constată lucrul acesta, nu se gândesc pôte, cât de greŭ este azi a scrie studiĭ istorice despre Românii din ţerile corónei ungare.

Căci pe când în ţerile românescĭ de din colo de Carpaţi, s'aŭ adunat şi publicat o mulţime de documente, carĭ pot servi de basă la scrierea istorieĭ, pe atuncĭ documentele despre stările politice, religióse şi culturalĭ, sociale şi economice ale nóstre, din vécurile trecute sînt maĭ tóte împrăştiate şi îngropate în numerósele archive de la Viena până la Braşov.

A scóte la ivélă documentele şi a le aranja, pentru de a puté afla firul istorieĭ, este o muncă anevoiósă, nu numaĭ pentru că pretinde de la cel ce le cautâ şi studiéză cunoscinţa cel puţin a limbilor latină, germână, magiară, italiană şi franceză, ci şi pentru că nu avem ómeni carĭ să fie în stare a acoperi cheltuelile împreunate cu ast fel de studiĭ.

Étă pentru ce sînt rare la noĭ cărţile de istorie scrise pe basa documentelor! Étă pentru ce cu bucurie salutăm apariţia acesteĭ cărţi, un prea frumos şi preţios omaj adus anuluĭ iubilar!

Căcĭ acéstă carte nu este numaĭ o compilaţie din numerósele scrierĭ publicate până acum despre Klein şi epoca luĭ, ci este o scriere independentă, care aprópe fie care pagină şi-o întemeiéză pe un mare numĕr de documente inedite scóse din archivele din Blaş, Sibiŭ, Alba Iulia, Oradea mare, Budapesta şi Viena.

Multe din aceste documente importante sînt publicate în însuşĭ textul voluminosuluĭ op (27 cóle 8° mare, pag. 423) saŭ în traducere românéscă saŭ în estras fidel. Din aceste documente cetitorul primesce impresia imediată a gândirilor, aspiraţiunilor şi sentimentelor, carĭ aŭ agitat pe străbuniĭ noştri din epoca cea plină de lupte a nemuritoriuluĭ Episcop. Alte documente sînt publicate în notele textuluĭ saŭ în „Adausul" cărţiĭ. Tóte aceste sînt fórte interesante, ér cetitorul, care póte nu pricepe limbile străine, în carĭ sînt publicate, este cu prisos despăgubit prin cetirea naraţiuniĭ, care întrégă se baséză pe aceste acte preţióse, ce acum apar maĭ întâiŭ la lumină.

Din notele cărţiĭ vedem, că a fară de documentele publicate aŭ maĭ stat şi multe altele la disposiţia autoruluĭ, care, pe cum aflăm, nu maĭ pentru aceea nu le-a tipărit şi pe acestea, ca opul sĕŭ să nu se facă prea voluminos şi ast fel împreunat cu prea mare cheltuială pentru autor şi inacesibil pentru publicul cetitor.

La tot casul e ceva regretabil, că scriitoriĭ noştri, sînt siliţĭ a ţiné samă şi de ast fel de consideraţiĭ şi că pururea sînt stăpâniţĭ de téma, că nu numaĭ nu li-se rĕsplătesce ostenéla, ci şi că nu-şĭ vor puté reprimi măcar cheltuielile tipariuluĭ şi a studiilor făcute.

Noĭ înse sîntem convinşĭ, că scrierea dluĭ Dr Aug. Bunea va avé trecere şi ast fel Dsa va fi adus curênd în posiţia de a scóte o a doua ediţie, dar maĭ ales se va simţi încurajat a îmbogăţi literatura nóstră şi cu alte scrierĭ de valóre din sfera istorieĭ bisericiĭ şi a poporuluĭ român, carĭ în aşa de strînsă legătură staŭ una cu cealaltă.

Luptele grandióse ale Episc. Klein pentru emanciparea politică a poporuluĭ român şi pentru întemeĭarea vestitelor şi binefăcĕtórelor instituţiunĭ religióse şi culturale din Blaş, — suferinţele luĭ în 7 anĭ de exil dureros şi sfârşitul luĭ tragic, sînt lucrurĭ de carĭ orĭ ce Român cărturar se intereséză, cu atât maĭ vîrtos, că nicăirĭ nu le va găsi aşa pe larg, temeinic şi frumos desfăşurate, ca în cartea dluĭ Bunea.

O mulţime de date greşite din publicaţiunile anteriore le aflăm rectificate în cartea acésta de valóre. Lacune marĭ din viaţa episc. Klein le găsim umplute. Capitole întregĭ ne desvĕlesc evenimente cu totul necunoscute până acum. Ceĭ ce se luptă pentru drepturile politice ale poporuluĭ român se vor însufleţi şi întări, vĕdênd energia, bărbăţia şi perseveranţa cu care a luptat Klein.

Ceĭ ce urmăresc cu interes desfăşurarea nisuinţelor seculare ale poporuluĭ român, vor rĕmâné frapaţĭ aflând din cartea acésta, că Clerul român întrunit în Sinodul din Sibiŭ la 15 Maiŭ 1748 a pretins pentru poporul nostru acelea-şĭ drepturĭ politice, pe carĭ 40 miĭ Românĭ le-aŭ reclamat în aceea-şĭ zi, înse după 100 anĭ, pe „câmpul libertăţiĭ" din Blaş.

Ceĭ ce se îndeletnicesc cu studiul raporturilor etnice din Transilvania, vor preţui mult acéstă carte, care ne presintă cea maĭ veche conscripţie a poporaţiuniĭ române şi a averiĭ publice bisericescĭ, de care dispunea poporuluĭ român la 1733.

Ér pentru doritoriĭ de a cunósce maĭ adênc istoria bisericiĭ române din Transilvania cartea acésta presintă un deosebit interes. Chiar şi pentru biserica gr. ort. găsim date şi documente cu totul necunoscute până acum, carĭ aruncă multă lumină asupra stăriĭ aceleĭ bisericĭ din prima jumĕtate a véculuĭ trecut.

Dar nu voim să relevăm tóte calităţile escelente ale scrieriĭ dluĭ Dr Bunea, care, repeţim, e un distins omaj iubileuluĭ sf. Unirĭ, şi o recomandăm cu tótă căldura cetitorilor noştri şi sperăm, că nu va lipsi din nicĭ o bibliotecă parochială şi de pe masa nicĭ unuia dintre cărturariĭ noştri.

Opul se póte procura de la autorul în Blaş (Balázsfalva) şi costă 2 fl. adecă 4 cor. ér pentru România 5 leĭ. În raport cu mărimea şi valórea opuluĭ, preţul e neînsemnat.

A—a.

NOUTĂŢĬ.

Întru mărirea luĭ Dumnezeŭ. Simţĕmîntul de adoraţiune, de gratitudine şi dependinţă, cu care omul datoresce luĭ Dumnezeŭ, de la care vine tótă darea cea bună şi tot darul desevîrşit, desceptat cu zel la timp şi nutrit cu prudinţă, e isvorul nesĕcat al acelor sacrificiĭ a căror mărime pune în uimire întreaga lume necredinciósă. Esemplu de un atare sacrificiŭ avem în credincioşiĭ parochieĭ gr. cat. din loc, carĭ pe lângă suportarea greutăţilor ţăriĭ din zi în zi crescênde şi pe lângă susţinerea uneĭ şcolĭ confesionale cu doĭ învĕţătorĭ cualificaţĭ, numaĭ din repartiţiunĭ, motivaţĭ de venerata pastorală a Înaltuluĭ Cor Episcopesc al provinţeĭ nóstre bisericescĭ emanată în 6/18 Ianuariŭ a. c. Nro 470 din incidentul iubileuluĭ de 1900 anĭ de la nascerea Mântuitoriuluĭ lumiĭ şi de 200 anĭ de la unirea nóstră bisericéscă cu Roma, s'aŭ vĕdut îndemnaţĭ a perpetua amintirea acestor marĭ evenemente prin un noŭ sacrificiŭ, contribuind la adunarea uneĭ sume de 477 coróne pentru procurarea utensiliilor necesari la sacrificiul liturgic şi pentru frumseţa bisericiĭ şi şcoliĭ. Când aduc acest lucru la cunoscinţă publică, mĕ rog tot o dată, să binevoiţĭ a publica numele contribuitorilor marinimoşĭ cum şi suma donată pentru a fi de pildă acelora, carĭ vĕdênd nu vĕd, audind nu aud şi inimă avênd nu vreŭ să înţélégă nenumĕratele lipse de carĭ sînt împresurate bisericile şi şcolile nóstre de pretutindenea. Aceştia sînt: 1. N. N. care a contribuit 150 coróne 82 filerĭ pentru procurarea unuĭ potir cu cupa şi discosul de argint întraurite. 2. Huza Ioachim jude comunal 147 coróne 92 filerĭ pentru un tabernacul. 3. Rus Gavril şi Pol Cosma 44 coróne 82 filerĭ pentru o cruce întraurită. 4. Maier Simion, Husariŭ Artemiŭ, Dodiţă Gregoriŭ şi Roşca Niculae 44 coróne 82 filerĭ pentru un evangelieriŭ cu litere latine. 5. Pâncă Teodor cu fiul sĕŭ Pavel 26 coróne pentru un prapor. 6. Vultur George a Sanduluĭ şi Vultur Susana măritată Vlad Ioan 18 coróne 82 filerĭ pentru 2 feşnice de altariŭ. 7) Vlad Gregoriŭ, Bodan Axente şi vĕduva Hintea Veronica 11 coróne 80 filerĭ pentru o steluţă copie şi linguriţă tóte întraurite. 8) Învĕţători Mihail Demian şi Pol Emanoil cu prunciĭ scolarĭ şi părinţiĭ acestora 27 coróne pentru imaginea restiguiriĭ şi a Prea Curateĭ Vergure Maria spre frumséţa salelor de învĕţămênt. 9) Bernaczki Pavel 3 coróne pentru o măsăriţă cerată şi 10) Rus Anişca măritată Vlad Gregoriŭ 2 coróne pentru o altă măsăriţă de bumbac. Carĭ obiecte tóte dominecă în 24 a curenteĭ saŭ binecuvîntat cu solemnitate şi s'aŭ dat destinaţiuniĭ lor spre bucuria parochienilor şi mângâierea marinimoşilor donatorĭ, cărora li-se implora de la Dumnezeŭ prosperare pămîntéscă şi mântuirea eternă. Băla 28 Iuniŭ 1900. Adm. par.

Sfinţire de şcólă. În 12 Iuniŭ n. s'a sfinţit frumósa şcólă gr. cat. din Ciocman, zidită cu cheltuiala Rsm. canonic de Gherla *Ioan Ilieş*, fost maĭ înainte paroch acolo. La sfinţire a luat parte Rsm. Ioan Papiŭ preposit capitular, preş. reun. învĕţătorilor din jurul Gherleĭ, care îşĭ ţiné adunarea generală în numita comună.

Cunună eternă. Senatul şcolastic din Tohanul vechiŭ a trimis suma de 12 coróne pentru *„fondul studenţilor miserĭ în cas de morb"* de la gimnasiul superior gr.-cat. din Blaş, drept „cunună eternă" depusă pe mormîntul decedatuluĭ Ştefan Iozon, fost învĕţătoriŭ diriginte în Tohanul v. şi repausat în Blaş. Senatuluĭ şcol. i-se aduce mulţumirĭ în numele tinerimeĭ studióse gimnasiale.

Luĭ Tudor Vladimirescu. În ziua sf. Apostolĭ se va desveli la Tîrgul-Jiŭ cu marĭ solemnităţĭ frumósa statuă ridicată vitézuluĭ Tudor Vladimiresc, care a pus pe gróza eteria grecéscă.

Johann Gutenberg. În zilele de 23—26 Iunie n. s'aŭ sĕrbătorit la Mainz a 500. aniversară a nasceriĭ luĭ Johann Geinsfleisch, inventatorul tipografieĭ. Averea şi munca, jertfite de Gutenberg până se pótă ajunge la ceva resultat maĭ îmbucurător, aŭ fost rĕsplătite în de ajuns de meritele netăgăduite ce şi le-a câştigat pentru promovarea cultureĭ. Meritul special a luĭ Gutenberg stă în aceia, că el a inventat sistemul literelor mobile metalice, ceea ce e un inmens progres, cunoscute fiind greutăţile nespuse ce eraŭ maĭ înainte prin tipărirea cu planşe de lemn gravate. Oraşul Mainz la 1839 şi Strassburgul la 1840 aŭ ridicat câte o statuă în amintirea părinteluĭ tipografieĭ.

Serată musicală. Reuniunea de cântărĭ din Năsĕud invită la serata musicală care se va aranja în Năsĕud Duminecă în 1 Iuliŭ st. n. 1900 în sala de gimnastică de la gimnasiŭ. Venitul curat e destinat în favorul fonduluĭ reuniuniĭ. *Program:* 1. „Stupul de albine", marş cor mixt, aranjat de Emil Ştefănuţiŭ. 2. „Nuĭ dreptate nuĭ," cor duplu de G. Dima. 3. „Poet şi ţeran," uvertură de Fr. Suppé, cântată la pian de d-şóra Estela M. Luchi. 4. „Ziua eternă," cor duplu de E. Ştefănuţiŭ. 5. „Sulamith," operată de Davidsohn, cântată pe violină de Alex. Rus, acompaniat la pian de d-şóra Lucreţia Moisil. 6. „Logojana," cor mixt de I. Vidu. 7. Sóre cu plóie. Comedie într'un act de Iosif Vulcan.

Erată. Poesia „Lăpuşnénul" publicată în numĕrul trecut e: imitaţie, ceea ce din greşală a rĕmas afară.

PARTE SCIINŢIFICĂ-LITERARĂ.

Mama sfîntuluĭ Augustin.

– Schiţă istorică-culturală –

de

Emil Bougaud.

Traducere din limba franceză de

Salba.

IV.

(Continuare.)

Étă cum vorbesce Augustin despre mamă-sa; pentru că ea la prima erumpere a patimilor fiuluĭ sĕŭ, plângea numaĭ şi ofta zice numaĭ încet „progresa ea pe calea vîrtuţiĭ.“ [1]) Dar atuncĭ Dóme sfinte, ce să zicem noĭ, despre atâtea mame creştine, carĭ sînt aşa de slabe faţă de copiiĭ lor. carĭ nu vreŭ să le védă greşelele, le escusă aşa de uşor viţiile şi nu pricep, că cea dintâiŭ datorinţă a mamelor, după ce aŭ trezit în inima pruncilor seĭ consciinţa, este să o şi apere, scutéscă şi păstreze cu orĭ ce preţ.

Într'acestea părinţiĭ cruţătorĭ î-aŭ adunat luĭ Augustin baniĭ de lipsă pentru continuarea studiilor. Patriciŭ urgita plecarea. Monica înse era plină de îngrijirĭ, pentru că scia de o parte, că Augustin trebue scos din viéţa monotónă, lenevósă şi periculósă din Tagastă. dar de altă parte se temea să-l trimită singur aşa de parte, într'un oraş aşa de corupt, cum era Cartagena. Dar în urmă trebui să cedeze şi ea vointeĭ luĭ Patriciŭ. Plină de grijĭ, dar totuşĭ mângăĭată de cugetul, că sciinţele maĭ înalte póte vor face pe Augustin să uite de pasiunile sale înfocate. la finea anuluĭ 370, adecă în timpul. când se începeaŭ şcolile ea îl conduse la Cartagena.

Istoria nu ne spune, ce lacrimĭ v'a fi vĕrsat Monica. ce sfaturĭ blânde. dar energice îĭ va fi dat luĭ Augustin, să-şĭ păzéscă curăţenia şi să-şĭ păstreze credinţa. — cu ce emoţiune să va fi despărţit de fiul sĕŭ între atarĭ împrejurărĭ. dar tóte acestea uşor ni-le putem închipui.

Cartagena reedificată în epoca cea maĭ strălucită a cultureĭ romane era prin avuţia şi splendórea sa una dintre cele maĭ de frunte cetăţĭ ale imperiuluĭ. Nu o întrecea nicĭ Antiochia, nicĭ Alexandria. Maĭ tînĕră, de cât acestea avé aspectul uneĭ cetăţĭ nóuĕ, ceea ce nu le prea place inteliginţilor, dar cu atât maĭ tare poporuluĭ. Avé un port frumos, de curênd edificat de August. cu malurĭ largĭ. avé strade lungĭ, drepte, aerisate. récorite de fântânĭ săritóre, pline de lume. Una dintre acestea — strada cerescă — era plină de biserici. Alta — strada bancherilor — strălucia de aur şi marmor. Ceva-şĭ maĭ de parte eraŭ fabricile de ştofe scumpe, pieţele de bucate, de póme şi de vite; bursele şi cassele de schimb şi tot vuĭetul unuĭ oraş de industrie şi comerciŭ; acolo trăia spiritul antic cartaginean. Dar pe lângă acestea Cartagena n'a negles nicĭ sciinţele. Şi fiind că spiritul şi gustul [illegible] era maĭ mult *latin*, de cât *grecesc*, înclina maĭ mult spre *apus*, de cât spre *rĕsărit*. [illegible] deveni piaţa şi focularinl cultureĭ [illegible], pe cum era Antiochia şi maĭ ales [illegible] a celeĭ grecescĭ.

Şcolile eĭ, carĭ se cunósceaŭ de pe vĕlul alb, ce fâlfăia la porţĭ, eraŭ cercetate şi vestite. Se propunea în ele gramatica, retorica şi filosofia. Aicĭ se aduna tinerimea din tótă Africa, o tinerime talentată, dar uşoratică, nedisciplinată şi desfrênată, care azĭ aplauda pe câte un profesor. mâne năvălia în şcólă cu sbieraturĭ şi din mânie, orĭ petulanţă sfĕrma totul. Corifeiĭ dătătorĭ de ton, ceĭ maĭ turbulenţĭ şi maĭ eleganţĭ, îşĭ căştigară o polecră de care se făliaŭ. Se numiaŭ, şi eraŭ numiţĭ: *eversores* — adecă: *rĕsturnătorĭ, lărmuitorĭ*, ...

În Cartagena dimpreună cu sciinţa ţinea paş şi artă. În teatre se reproduceaŭ cap'd'operele grecescĭ şi cele maĭ frumóse producte ale dramaturgieĭ romane. Dar nu era îndestulită numaĭ cu dramele luĭ Terenţiu, Euripide, Sofocle şi Plaut. Maĭ adause jocurile de *circus*, luptele fiĕrelor şi a gladiatorilor. aşa de tare poftia poporuluĭ aceste jocurĭ, şi aşa de marĭ eraŭ rĕmăşagurile junimeĭ în decursul luptelor acestora. în cât maĭ tóte spectacolele se sfârşiaŭ cu înjurăturĭ şi bătăĭ, nu a rare orĭ cu rĕscólă. Din aceste puţine cuvinte putem judeca, cum a putut fi şi cum trebue să fie starea morală a unuĭ atare oraş. În privinţa acésta Cartagena rivalisa cu Roma; cu acésta am spus totul.

Ast fel era oraşul. în care sosise junele de 17 anĭ, înzestrat cu o fantasie vie. mistuit de pasiunile nu de mult trezite. care privia. ca la un vis frumos, la pocalul fărmecat, despre care inima luĭ jura că e plin de fericire. şi pe care voia să-l golésca până în fund. Ce eraŭ pericle Madaureĭ faţă de ispitele Cartageneĭ? Şi dacă a cădut nevinovatul Augustin aşa de timpuriŭ în Madaura. ce era să-l aştepte pe acel Augustin. care în Cartagena întra deja pĕcătos?

Presentarea luĭ în şcólă a produs mare sensaţie. Vorbia maĭ multe limbĭ. avé un talent special pentru filosofie şi metafisică, avé aplicare la studiŭ, avé sentiment pentru poesie şi bun gust în tóte artele frumóse; şi maĭ ales dispunea de o elocinţă naturală, ce curgea uşor din spiritul sĕŭ înalt şi iubitoriŭ. Colegiĭ, chiar şi profesoriĭ sĕĭ îl admiraŭ şi toţĭ preziceaŭ. că el va fi fala tribunaluluĭ Cartagenean.

Un farmec special împrumuta sfiéla şi retragerea acea modestă, pe care şi-o păstrase şi între succesele cele maĭ marĭ. Era reservat şi timid. Nu se producea bucuros în public. Pe faţa luĭ din zi în zi maĭ frumósă se reoglindia acea espresiune candidă a sincerităţiĭ, care aşa de bine le şede geniilor marĭ şi care e sĕmnul sigur şi soţul nedespărţit al talentuluĭ adevĕrat. De atare îl ţineaŭ ómeniĭ, dar el ne mărturisesce în tótă umilinţa, că în internul sĕŭ era de totuluĭ altul; că visa numaĭ de glorie, că privia cu ambiţiune la edificiul tribunaluluĭ şi sub vĕlul modestieĭ naive, ce-Ĭ era în natură îl ascundea un suflet tot maĭ îmbĕtat de amor propriŭ.

„Când învĕţam retorica, eram primul între colegiĭ meĭ. ceea ce m'a împlut de o superbie veselă şi m'a făcut îngâmfat. Şi totuşĭ, Tu sciĭ, o Dómne. că eram maĭ retras, de cât ceĭ alalţĭ şi mĕ reţineam de la nebuniile colegilor meĭ carĭ se numiaŭ *eversores* adecă *pustiitorĭ, rĕsturnătorĭ*.

„Simţiam chiar un fel de ruşine neruşinată. că nu-s şi eŭ asemenea lor. Cu tóte că trăiam între eĭ şi mĕ delectam une orĭ în pretinia lor, totuşĭ mĕ îngroziam de purtarea lor, de petulanţa acea vătĕmătóre şi insultătóre. cu care batjocuriaŭ sinceritatea celor neesperţĭ şi străinĭ, şi din confusiunea acelora îşĭ făceaŭ obiect de rîs al blăstĕmăţiilor lor. În ast fel de societate am învĕţat eŭ în tinereţă retorică, îndemnat de o ambiţiune nefericită şi condamnabilă, ce se nutria din vanitate.“ [1])

Dar orĭ cât de puternică să fi fost ambiţiunea şi vanitatea acésta a luĭ Augustin, era totuşĭ cea maĭ uşóră rană a luĭ. Inima luĭ era înse maĭ morbósă de cât spiritul. După prima violenţă a pasiunilor, ce aŭ erupt încă în Tagasta cu o forţă aşa de înspăĭmîntătóre, a urmat o descurăjare bolnavă. póte şi maĭ îngrozitóre. Sufletul luĭ, fără de Dumnezeŭ. lipsit de nutrĕmînt, doria ceva, ce să-l îndestulĕscă, dar acest *ceva* necunoscut şi **dorit** îĭ lipsia, şi el nu scia unde să-l afle. **O** nelinişte deosebită îĭ tortura sufletul. Aprópe consumat de dorurĭ vagĭ, nehotărîte, fără obiect şi fără marginĭ, el ajunsese la acel moment primejdios, ce premerge şi fórte a dese orĭ prevestesce căderile cele maĭ înfricoşate.

„Încă nu iubiam, dar doriam să iubesc, şi mistuit de dorul acesta căutam obiect pasiunilor mele. Cercam dragostea şi încunjuram căile sigure şi fără de curse.“

Cu o profundime admirabilă continuă apoĭ: „inima mea lăcomia, fiind gólă de Tine, Dumnezeul meŭ, şi totuşĭ nu lipsa acésta mĕ flămânda pe mine. Nu doriam hrană sufletéscă nestricată, nu dóră. că aşĭ fi fost sătul. ci cu cât eram maĭ flămând, cu atât maĭ vîrtos mĕ îngreţoşam. Şi sufletul meŭ morbos, acoperit de rane, miser, se lupta cu sine însu-şĭ, şi-şĭ cerşia de la creaturĭ alinarea ranelor sale.

„Doriam să iubesc şi să fiŭ iubit, cercând maĭ cu de adins plăcerile trupuluĭ.“ [2])

Augustin era sĕrac, necunoscut, şi ast fel aprópe perdut în vuetul mareluĭ oraş, dar era tinĕr, plăcut. fin şi elegant. [3]) Cum dar să nu se încurce nefericitul, maĭ curênd orĭ maĭ târziŭ. în aceea mreja, în care el aşa de mult doria să fie prins.

Teatrul, pe care. în dată ce sosi în Cartagena începu a-l cerceta cu pasiunea-Ĭ îndatinată pentru atarĭ plăcerĭ, îl aruncă cu totul în abis. Înzestrat cu o fantasie vie şi sensibil aşa de mult. în cât îĭ venia să plângă cetind câte un vers frumos, saŭ audind despre vre un sacrificiŭ. inspirat de iubire. teatrul a înrîurit asupra luĭ cu un farmec iresistibil. Mĕ răpiaŭ producţiunile teatrale cele pline de icónele miserieĭ mele şi de nutremêntul foculuĭ poftelor mele.“ [4])

Sufletul luĭ era aşa de răpit de aceste frumseţĭ şi se însufleţia aşa de tare la vederea acestor sacrificiĭ. în cât cu tot de adinsul căuta şi în fară de teatru ocasiunea să iubéscă şi să fie iubit, să se sacrifice în tocmaĭ, cum vedé aceste sacrificiĭ predate în teatru.

Durere! atarĭ ocasiunĭ căuta el şi în biserică, căcĭ la început maĭ umbla şi acolo. De comun era de faţă la s. Liturgie, dar numaĭ cu trupul, fiind că el şi la biserică ducea cu sine aceea-şĭ inimă pătimaşă, aceea-şĭ ochĭ schinteitorĭ de pasiune. şi nu căuta. de cât obiect corĕspundĕtoriŭ poftelor sale ardĕtóre. Într'o zi. nu sciŭ ce i-s'a întimplat. saŭ ce plan fără de lege l-a adus la biserică, saŭ ce pedépsă a luĭ Dumnezeŭ îl ajunse? El însuşĭ numaĭ cu câte va cuvinte nehotărîte ni-o spune: „Chiar şi în sĕrbătorile Tale solemne. între păreţiĭ bisericiĭ Tale cutezaĭ-am a dori pĕcatul şi a mĕ ocupa cu culegerea fructelor morţiĭ. De aceea m'aĭ şi ameninţat cu pedepse grele. o Dumnezeule mult îndurate, dar totuşĭ nu pe cum aşĭ fi meritat, o Scăparea mea de inimiciĭ ceĭ grozavĭ. între carĭ m'am aruncat cu falā. depărtându-mĕ de Tine şi

[1]) Confess. t. a.

[1]) Confess. lib. III. c. 3–4.
[2]) Confess. lib. III. c. 1.
[3]) Tot acolo.
[4]) Confess. lib. III. c. 2.

iubind căile mele, ér nu ale Tale, iubind libertatea sclavuluĭ desertor." [1])

Uniĭ scriitorĭ cred, că Augustin chiar în biserică lângă altariŭ, într'o sĕrbătóre mare, a aflat, ceea ce căutase cu dor atâta timp. Orĭ cum s'a întîmplat, ruina deplină a luĭ n'a întârziat mult. „Am cădut în laţul, a căruĭ prinsonier doriam să fiŭ" — zice el însuşĭ. — „Dar Tu câtă fiere nu mi-aĭ amestecat în dulcéţa aceea, o Dumnezeule mult îndurate. Am fost iubit şi m'am învăluit în cursele plăcerilor secrete, bucuros m'am lăsat să fiŭ legat cu legăturile dureróse, ca să fiŭ bătut cu drugiĭ de fer ardĕtorĭ aĭ jalusieĭ aĭ suspiţiunilor, temerilor şi certelor." [2])

Cine a fost aceea fată tinĕră, care uitându-şi de Dumnezeŭ pentru Augustin, pe cum şi Augustin îşi uită de Dumnezeŭ pentru ea, timp de 15 anĭ ţinu încătuşată o inimă ca a luĭ, care-l urmăresce pe uscat şi pe mare, în Tagasta şi Cartagena, în Roma şi Milano, şi nu-l părăsesce, de cât în momentul întórcereĭ aceluia, şi încă şi atuncĭ numaĭ între lacrimĭ dese, şi carea în fine, ca să se întórcă şi ea, întră într'o mănăstire şi se dedică luĭ Dumnezeŭ — nu se scie!

Augustin îĭ retace numele cu o gingăşie fină. Ea trece ca o figură sub vĕl prin istoria acésta.

(Va urma.)

[1]) Confess. lib. III. c. 3.

[2]) Confess. lib. III. c. 1.

Afurisitul.

De Carl May.

I.

(Continuare.)

Ī-am lăsat în voia lor să se róge, fără a maĭ zice nicĭ un cuvînt, şi, ca adevĕrat necredincios, mĕ folosiĭ de timpul liber, cercetând tenbihul ce l'am căpĕtat de la valiŭ. Pe basa acesteĭ scrisorĭ, în tot locul puteam pretinde orĭ şi ce trebue unuĭ curier al sultanuluĭ; să înţĕlege că acésta îmĭ era nespus de plăcut. Curiositatea mĕ făcu să desfac şi punga cea mică, în care se afla preţul caluluĭ meŭ. Acesta a fost un animal de tot ordinar şi în pungă se afla o sumă de vre o opt orĭ maĭ mare de cât preţuia el. Valiul nu-l putea folosi pentru sine şi era evident, că numaĭ pentru aceea l'a cumpĕrat, ca pe calea acésta să-mĭ pótă face un dar. Nicĭ nu mĭ-a plesnit prin minte, ca să mĕ măniŭ pentru aceea.

Când după zece minute rugăciunea fu isprăvită, plecarăm maĭ de parte. Arnăuţiĭ eraŭ fórte tăcuţĭ şi retraşĭ faţă cu mine. Eĭ numaĭ atuncĭ îmĭ vorbiaŭ, dacă-ĭ întrebam, şi şi atuncĭ îmĭ dădeaŭ rĕspunsurĭ fórte scurte. Când conversaŭ la olaltă, nu vorbiaŭ în limba turcéscă saŭ arabă, ci se folosiaŭ de dialectul lor mireditic, din care eŭ abia înţĕlegeam vre o 30 cuvinte. Eĭ călăriaŭ, după întîmplare, înaintea saŭ îndĕrĕtul meŭ, fără a se interesa de persóna mea; ér când la amédĭ ne-am oprit într'un sat şi am cerut de mâncare de la muchtar (judele), eĭ vroiaŭ să se arunce asupra bucatelor, ca şi când eŭ nicĭ n'aşĭ esista, saŭ m'aşĭ mulţumi şi cu ceea ce ar fi rĕmas după eĭ. Ceauşul luă, fără a-ĭ păsa de mine, vasul din mâna muchtaruluĭ, se aşedă jos lângă cameradul sĕŭ şi-şĭ întinse deja degetele, spre a lua din bucate; atuncĭ, fără a zice ceva, le luaĭ vasul, mĕ retraseĭ de o parte, şeduĭ jos, îl puseĭ între genunchĭ, scoseĭ lingura din brâŭ şi începuĭ a mânca.

„Effendi, acéstă mâncare e şi a nóstră?" strigă ceauşul mânios.

„Aşteptaţĭ!" rĕspunseiŭ eŭ scurt şi mâncând maĭ de parte.

„Noĭ sîntem moslemĭ credincioşĭ şi nu ne este permis a gusta ceea ce rĕmâne de la un creştin!"

„Eŭ înse sum un creştin credincios, carele bucuros v'aşĭ chema să mâncaţĭ cu mine la masă, dacă a-ţĭ fi oficerĭ. Said Caled Paşa, amicul meŭ va demandat ca voĭ să-mĭ fiţĭ supuşĭ, şi nu eŭ vóuĕ. Asta s'a sciţĭ!"

Eĭ tăcură şi merseră în casă, spre a-şĭ cere altă mâncare, dar de aci înainte se ţinură şi maĭ retraşĭ faţă de mine. În Iachşa Chan, unde rĕmaserăm preste nópte, din momentul, când ne-am coborît de pe caĭ, nu ī-am maĭ vĕdut până în diminéţa următóre, când am plecat maĭ de parte. Pentru scut n'aveam trebuinţă de eĭ; mĕ puteam apĕra şi singur, şi maĭ bine făceam dacă nu-ĭ luam de fel cu mine, maĭ cu samă după ce în acéstă zi observaĭ, că în tot locul unde ne opriam, mĕ descoperiaŭ că sum creştin. Acésta putea să aibă urmărĭ neplăcute pentru mine, acum, în timpul peregrinajuluĭ.

În Iachşa Chan am căpĕtat caĭ odihniţĭ; pentru mâne îmĭ trebuiaŭ érăşĭ alţiĭ, după ce călĕtoria de azĭ a fost fórte ostenitóre, fiind că numaĭ târdiŭ sara am ajuns preste Baltşyc în Pasakői. De óre ce apĕrătorilor meĭ nu le veni în minte a să îngriji pentru mine, am chemat însumĭ pe birtaş, spre aĭ spune dorinţele mele. Când vĕdu documentul valiuluĭ, se scărpină confus după urechie şi zise:

„Mâncare puteţĭ avea, dar mĕ îndoesc, că veţĭ afla caĭ. Aci este deja un effendi, care încă poşede un tenbih de la valiŭ; el încă a comandat deja caĭ."

„Câţĭ?"

„Doĭ."

„Mie-mĭ trebuesc treĭ. Atâţa de sigur veĭ putea găsi."

„Voiŭ cerca; el înse de sigur va lua pe ceĭ doĭ maĭ bunĭ, fiind că a sosit înaintea ta. El este un bun cunoscător de caĭ, pentru că din tenbihul sĕŭ am vĕdut, că este Chysracdar-ul (măestru de staul) din Malatijeh."

Am intrat în casă, spre a mĕ inţĕlege cu acest effendi, şi aci aflaĭ pe un june turc, de o înfăţişare seriósă, carele din întîmplare încă vroia a merge la Caisarijeh şi era învoit a face acel drum împreună cu mine. Atâta a fost totul, ce am vorbit la olaltă, de óre ce dînsul era tare tăcut şi retras, ér eŭ eram aşa de ostenit, în cât după ce mâncaĭ câte va bucăturĭ, m'am culcat imediat.

În diminéţa următóre, arnăuţiĭ meĭ nu eraŭ nicăirĭ. Birtaşul mĭ-a spus, că eĭ aŭ luat ceĭ maĭ bunĭ doĭ caĭ şi aŭ plecat. Am credut, că ţineaŭ sub demnitatea lor mohamedană, să mĕ însoţéscă maĭ de parte; spre mirarea mea înse am aflat, că dînşiĭ nu s'aŭ reîntors la Engyrijeh, ci aŭ purces înainte pe drumul apucat de noĭ. Asta mĕ punea pe grijĭ; eĭ sciaŭ, că am banĭ la mine, şi ast fel mĭ-am propus, să fiŭ precaut.

Pentru astăzĭ, ţinta mea de călĕtorie era Boghaslajan, la ceea ce Chysracdar-ul încă era învoit. Noĭ aveam, ce e drept, treĭ caĭ, dar nu eraŭ de nicĭ o treabă; mie îmĭ trebuia numaĭ unul, luĭ înse doĭ, de óre ce avea cu sine şi bagaj. Îmĭ plăcea de el, căcĭ cunoscea bine drumul, dar alt folos n'aveam de societatea luĭ, de óre ce astăzĭ era tocmaĭ aşa de tăcut, ca şi erĭ sară. Am observat, că pe sub ascuns mĕ privia scrutător, dar că faţa luĭ n'avea espresiune duşmănósă. Să părea că ar dori să vorbéscă maĭ intim cu mine, dar un motiv óre-şĭ care îl reţinea de a o face.

(Va urma.)

Psihologia poporuluĭ român.

Bucurescĭ, Iunie 1900.

Domnule,

Vĕ rugăm a ne onora cu rĕspunsul Domnieĭ-vóstre la întrebările puse în următorul cestionar privitor la psihologia poporuluĭ român.

G. Coşbuc, Aug. Demetriescu, O. Densuşanu, G. Rădulescu-Motru.

Cestionar privitor la psihologia poporuluĭ român.

Folosul cestionarelor este de netăgăduit pentru limpezirea multor probleme sociale. Prin aceste cestionare se provócă rĕspunsurĭ, carĭ, dacă nu daŭ însă-şĭ soluţiunea definitivă a problemeĭ, constituesc totuşĭ documente importante de informaţiune pentru cel ce caută o asemenea soluţiune. În special revistele englezescĭ aŭ sciut profita cu mult succes de acest mijloc de cercetare. În aniĭ trecuţĭ, una dintre cele maĭ rĕspândite reviste englezescĭ a cestionat asupra cărţilor carĭ ar trebui cetite de fiesce om cult şi rĕspunsurile ce le-a primit de la persónele eĭ corespondente, — persóne aparţinênd tuturor stratelor societăţiĭ, de la principele de Corónă şi până la cel din urmă clergyman, — a impresionat adânc pe toţĭ cugetătoriĭ, carĭ se preocupă de problema cultureĭ moderne.

Experinţa cestionarelor în orĭ ce cas nu póte strica întru nimic — şi de aceea o încercăm şi noĭ asupra problemeĭ anunţate maĭ sus. Nu ne facem de alt fel ilusiunea să credem că vom avĕ acela-şĭ succes ca revistele englezescĭ. Publicul englez e de multă vreme deprins cu asemenea experinţe. Apoĭ dînsul are şi convingerea că în inţelegerea cestiunilor sociale progresul nu se póte realisa de cât prin o colaboraţiune reciprocă între opiniunea tuturor şi judecata individuală a omuluĭ specialist, convingere rodnică pentru sciinţă, şi pe care din nefericire o vedem puţin rĕspândită în publicul nostru. — Să sperăm înse că să vor găsi şi la noĭ persóne în numĕr suficient, carĭ fără témă de a se vedĕ intrate în „gura lumiĭ", ne vor arĕta sincer părerile lor asupra psihologieĭ poporuluĭ romănesc.

Étă acum şi cestionarul pe care îl adresăm tuturor acelora cărora le vor cădĕ în mâna aceste rîndurĭ.

I. Care operă literară, după părerea d-vóstră, exprimă maĭ bine firea şi aspiraţiunile nemuluĭ romănesc?

II. Care e trăsătura dominantă în firea românuluĭ?

III. Carĭ sînt calităţile şi defectele ce deosebesc naţionalitatea română de cele alalte naţionalităţĭ?

(La acéstă întrebare am prefera să avem, în loc de apreţierĭ abstracte, istorisirea unuĭ fapt precis luat din experinţa d-vóstră şi în care să se vadă deosebirea de purtare între Român şi Magiar, saŭ Rus saŭ Evreŭ, saŭ Grec, etc.)

IV. Care fapt istoric a scos până acum maĭ bine la ivélă calităţile saŭ defectele nemuluĭ romănesc?

Adresăm acest cestionar tuturor acelora carĭ cunosc saŭ se intereseză de psichologia poporuluĭ românesc, fără deosebire de clasă şi de naţionalitate. Primim cu recunoscinţă opiniunea fie căruia. Singura condiţiune ce punem este ca opiniunea să fie sinceră.

Rĕspunsurile la tóte, saŭ la câte va din întrebările de maĭ sus, le vom publica treptat, pe mĕsură ce ne vor sosi, în „Nóua Revistă Română“ suplimentul I (cu începere de la 15 Iunie 1900) Cele scrise într'o limbă străină, vor fi traduse.

Rugăm pe corespondenţiĭ nostri să indice tot de o dată în josul semnăturiĭ lor:

1. Localitatea în care aŭ adunat observaţiunile.

2. Vîrsta şi profesiunea.

Rĕspunsurile vor trebui să fie adresate către „Nóua Revistă Română“ Pasagiul Român 20. Bucuresci.

Bibliografie.

„Amicul progresuluĭ român“ Nr. 5. cu următorul cuprins:

Din scrierile M. S. Regineĭ Elisabeta. Nóptea de anul noŭ. -- Luna Maiŭ. — O revoluţie în Telegrafie. — Agricultura Industrială. — Alegerea animalelor de Speţă bovină. — Crescerea şi dresarea vitelor de muncă. — Bólele pomilor cu fruct simburos. — Crescerea şi nutrirea puilor. — Stupul. — Lucrările în stupărie în Maiŭ. — Obiceiurile după datine al stuparilor ruşĭ de pe ţĕrmurile Măreĭ albe. — Plugurile sulfuróse. — Întrebuinţarea sulfuruluĭ de carbon disolvat în apă. — Sulfocarbonatul de potasiŭ contra filoxereĭ. — Consiliĭ pentru toţĭ şi reţete folositóre. — Sfaturĭ: Somnul în drumul de fer. — Invenţiunĭ noŭĭ. — Din Tisa la Balcanĭ. Poesie, închinată M. S. Carol I. Regele Românieĭ. — Convorbirĭ familiare. Viciul. — Paginĭ alese. Mersim! să hie de suflet reposatuluĭ. (Istorie jalnică). — Paricidul. Roman original de mare sensaţie.

Posta redacţiuniĭ.

On. *X. Y.* Regretăm, că n'am putut publica corespondinţa Dtale, de óre ce vorbesce de atâtea lucrurĭ, dar fără să le înşire în ordine, şi fără să deştepte interesul cetitorilor. Rugăm pe toţĭ, ceĭ ce ţin sĕ ne scrie, să spună ceea ce vor în cuvinte puţine şi limpede: scurt şi bine.

On. *I. F. în Z.* Zilele acestea veţĭ primi un prospect definitiv al pelegrinajuluĭ.

Casina rom. în *O.* Primit şi achităm an. 1898 sem. 1. Ultima plătire a fost în 2 Ianuar 1898 pe semestrul al 2-lea din 1897. În an. 1899 nu s'a trimis nimic. Decĭ resteză 1898 sem. 2-lea an. 1899 întreg şi 1900 până acum.

Siciŭ. Primit cu mulţămită şi achităm aniĭ 1895 sem. 2 până în 1898 sem. 1.

Vedres Ábrány. Primit şi achităm 1897 april decembre şi 189[illegible] până în 1 August,

Jucul nobil. Primit şi achitat anul 1899 sem. 2-le şi 1900 sem. 1.

M. Lápos. Primit cu mulţămită şi achităm aniĭ 1892 până la finea 1894.

Secadate. Primit şi achităm anul 1900.

Ploscabaia. În restanţă e numaĭ anul 1900.

R. M. Numeriĭ, ce Ve lipsesc se vor căuta, şi pe carĭ i-vom ave, Vi-ĭ trimitem. Un an (1897) Vi-l achităm, după cum doriţĭ. Observăm înse, că ultima plătire a fost în 20 Ianuarĭ 1896, şi aşa pe venitor maĭ sînt în restanţă aniĭ 1898, 1899 şi anul curent.

Igriş. Primit şi achităm anul 1892 april decembre, 1893 şi 1894 Ianuar—marte.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Aurel C. Domşa.

384 v. szám (15) 1—1
1900.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1899. évi V. 336. számu végzése következtében Dr. Maniu Gyula ügyvéd által képviselt Patria takarék pénztár javára Arszenie Freczilla és társai ellen 540 kor. — fil. s jár. erejéig 1899. évi Junius hó 10-én foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 2012 kor. — fillérre becsült, és pedig Arszenie Freczillánál: 2 kancza és 1 tehén; Fogarasán Juliannánál: 4 drb 4 éves ökör. 4 drb 2 éves tulokból álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. jbiróság 1900. évi V. 215/5. számu végzése folytán 540 kor. — fil. tőkekövetelés, ennek 1897. évi Augustus hó 4-ik napjától járó 6% kamatai, és eddig összesen biróilag már megállapitott költségek erejéig Tűrben alperesek lakásánál leendő eszközlésére 1900. évi Julius hó 3-ik napjának délelötti 10 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek, becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták és azokra kielégitési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Balázsfalván 1900. évi Junius hó 16-ik napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó

MERSUL TRENURILOR pe liniile orientale ale căiĭ ferate de stat r. u. valabil din 1 Maiŭ 1900.

Budapesta—Predeal

Tren de persón.	Tren accelerat	Tren de persón.	Tren accelerat				Tren de persón.	Tren accelerat	Tren accelerat	Tren de persón.
10—	8 50		2.10	pl.	Viena	sos.	1.50	7.20	1.50	6.30
8.30	2.15	5.45	9.15		**Budapesta** ..		7.10	1.50	7.50	6 20
11.21	4.15	9.27	11.12		Szolnok		3.22	11.36	5.32	3.25
1.33		11.33	12 47		P. Ladány ..		12 54	9 59	3.56	1 12
3.42		1.48	2.11	sos.	Oradea-mare .	pl.	11.04	8.43	2.38	11.36
3.58		2.06	2.18	pl.		sos.	10.44		2.31	11.17
4.38		3.03	2.50		Mezö-Telegd .		10.07		2 01	10 42
5.20		3.45	3.26		Rév		9.32		1.34	10.08
5.43		4.06			Bratca		9.11			9.50
6.31	Arad—Teiuş—Predeal	4.53	4.16		Ciucia		8 37		12.52	9.19
7.16		5.32	4 52		B.-Huiedin ..		7 55		12.20	8.37
8.06		6.24			Ghârbĕu		6.54			7.37
8.33		6 59	5.55	sos.	Cluş	pl.	6.13	Arad—Teiuş—Predeal	11 01	7.—
8.50		8.30	6.11	pl.		sos.	5.24		10.46	6.45
9.07		8.59	6.27		Apahida		5.02			6 27
10.14		10.29	7.26		Ghiriş		3.40		9.23	5.12
10.44		11.16	7.50		Cucerdea ...		3.11		8 54	4.43
10.56		11.31	7.52				3 04		8.49	4.33
11.03		11.40			Uióra		2.58			4.27
11.12		11.50	8.16		Vinţul de sus .		2.51			4 20
11.34	11.45	12.20	8.32		Aiud ...., .		2 29		8.23	3 59
11.52	12.—	12.46	8.37	sos.	Teiuş	pl.	2.07	3.18	8.06	3 38
12.24		1.43		pl.		sos.	1.42		8 00	3.02
12.53		2.17			Crăciunel ...		1.09			2.36
1.02	12.28	2.26	9.04		Blaş-Kukülöszög ..		12.56	2.51	7.34	2.16
1.45		3.14	9.31		Micăsasa ...		12.11		7.08	1.44
2.01	1.05	3.33	9.43	sos.	Copşa-mică ..	pl.	11.50	2.16	6.56	1.25
2.15		3.48	9.47	pl.		sos.	11.14	2.14	6.50	1.06
2.33	1.07	4.08	10.01		Mediaş ...		10.55	1.42	6.37	12.49
3.04	1.43	4.45	10.25		Elisabetopol .		10.24	1.14	6.16	12.18
3.40	2.08	5.27	10.53	sos.	Sighişóra ...	pl.	9.45	1.07	5.49	11.40
3.47	2.15	5.43	11.—	pl.		sos.	9.35	12.53	5.42	11.33
4.03	2.29	6.08	11.12		Haşfalĕu ...		9.12		5.28	11.16
5.35	3.31	7.54	12 26		Homorod ...		7.44	11.54	4.23	10.03
6.13		8.32	12.58		Ágostonfalva .		7.03		3 50	9.22
6.43	4.16	9.09	1.16		Apaţa		6.38	11.11	3.35	8.58
7.16	4.35	9.40	1.35		Feldióra		5.58		3.15	8.27
8.—	5.07	10.25	2.09	sos.	Braşov	pl.	5.08	10.26	2.45	7.48
3.55	5.14		2.19	pl.		sos.	9.27	10.14	2.18	5.—
4.40	5 56		3.01		Timiş		8.47	9.36	1.42	4.24
5.10	6.26		3.31		**Predeal** ...		8.20	5.40	1 12	3.32
11.55	11.10		9.10	sos.	Bucuresci ...	pl.	3.05	5.11	9.15	7.50

Copşa-mică—Sibiiu—Avrig—Făgăraş

Tren de persón.	Tren de persón	Tren de persón	Tren mixt.	Tren mixt				Tren de persón.	Tren mixt	Tren de persón.	Tren de persón.	Tren de persón.
2.21	4.43	11 30	7.10		pl.	Copşa mică .	sos.	6.25	9.32	3.25		12.35
3.50	6.36	12 58	8.50			Ocna		5 07	8.15	1.56		11.01
4.12	7.04	1.20	9.15		sos.	Sibiiu	pl.	4.40	7.41	1.21		10 30
tr. m.	Numai Marţa şi Vinerea comunică.	tr. m.			pl.		sos.			Circ. Marţa şi Vinerea		tr. m.
4.33		2.—							7.33			8 57
5.23		2.54				Tălmaciu-m. .			6.45			8.04
6.15		3 59				Avrig			6 01			7.15
8.34		6.35			sos.	Făgăras ...	pl.		3.32			4.25

Mureş-Ludoş—Bistriţa.

4.—	9.06	4.25			Mureş-Ludoş			6.49	7.30
5.01	10.29	5.39			Zau			5.52	6.35
6.57	12.48	7.19			Ţagu-Budatelic			4.10	4.54	9.44
7.55	1.55				St. Mihaiu de câmpie .				3.44	8.46
8 47	3.02	Numaĭ Marţa comun			Lechinţa			Circ. Marţa	2.48	7.43
9.24	3.52				S.-Măghiăruş				2.02	6.52
10 14	4.55				Bistriţa				1.16	5 55

Numai Luni Joia şi Sâmbăta comun. — Numai Luni, Joia şi Sâmbăta circul.

Cucerdea — Oşorheiŭ — Regh.-săsĕsc.

3 16	8.10	9.—	1.40		pl.	Cucerdea ..	sos.		7.42	2.38	8.30	12.31
3.57	8.51	9.42	2.32			Ludoş ...			6.59	1.55	7.37	11.43
4.44	9.40	10.30	3.29			Cipău			6.24	1.19	6.51	10.39
5.34	10.30	11.22	4.32		sos.	Oşorheiŭ ..	pl.		5 30	12.25	5.43	9.30
5.45	10 42		4.50		pl.		sos.			8.36	5.04	9.15
7.14	12.16		6.19		sos.	Regh.-săs .	pl.			7.15	3 30	7.54

Ghiriş — Turda

7.33	10.50	5.40	10.23	6.05	**Ghiriş — Turda**	7.—	5.05	10.15	3 20	9.12
7.55	11.12	6.02	10.45	6.27		6.40	4.45	9.55	3.00	8.52

Alba-Iulie—Zlatna.

4.37	9.40	4.36			**Alba-Iulia—Zlatna.**			7.22	11.01	6.16
7.28	12.25	7.47						5.—	8.22	3.50

Blaş — Küküllöszög — Sóvárad.

3.25	2.58	9.10			Küküllöszög Blaş ...			8.25	7.15	12.47
4.10	3.40	9.44			Sân.-Miclăuş			7.46	6.26	12.15
4.54	4.24	10 12			Cetat.-de-Baltă			7.—	5 51	11.47
5.52	5.30	10.47			D.-Sân.-Mărtin			6.13	5.09	11 12
9.30					Sovarod				1.30	

Notă: Orele însemnate în stânga staţiunilor sînt a se ceti de sus în jos, cele însemnate în drépta de jos în sus. -- Numeriĭ încuadraţĭ cu liniĭ maĭ negre însemneză órele de nópte.

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.